

Prioritārās invazīvās vaskulāro augu sugas!

Aiva Bojāre

Daugavpils Universitāte

Projekts LIFE-IP LatViaNature

17.01.2023.

Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija

LIFE19 IPE/LV/000010 - LIFE-IP LatViaNature

Puķu sprigane

(*Impatiens glandulifera*)

- ❖ Viengadīgs, ātraudzīgs, 1-3 m augsts
- ❖ Stublājs stāvs, zarains, sulīgs, mezglu vietās paresnināts
- ❖ Ziedi lieli, skrajos ķekaros, sārti līdz violeti. Zied no jūlija līdz oktobrim
- ❖ Auglis - pogaļa, kas nogatavojoties strauji atveras un sēklas tiek izšautas, 1-5 m. Vienā pogaļā - 4-16 sēklas
- ❖ Viens augs sezonā - 2500 sēklas.
- ❖ Dīgtspēja - līdz 18 mēnešiem
- ❖ Vairošanās – tikai ar sēklām

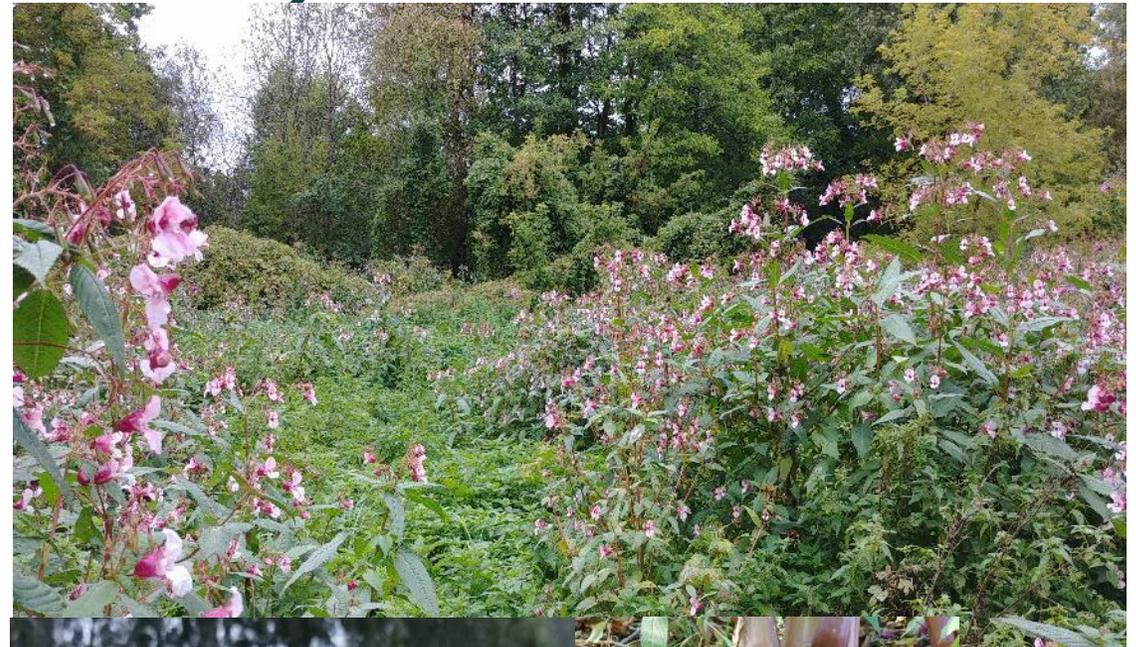

Foto:
A.Bojāre

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs krāšņumaugs**
- ▼ **Dabiskās teritorijās nokļūst:**
 - **ar augu atliekām no dārziem, kur tiek audzēta**
 - **ar piesārņotu augsni, kurā ir sēklu materiāls**
- ▼ **Ūdensteces – sausas sēklas peld un pa straumi tiek pārnestas lielos attālumos**

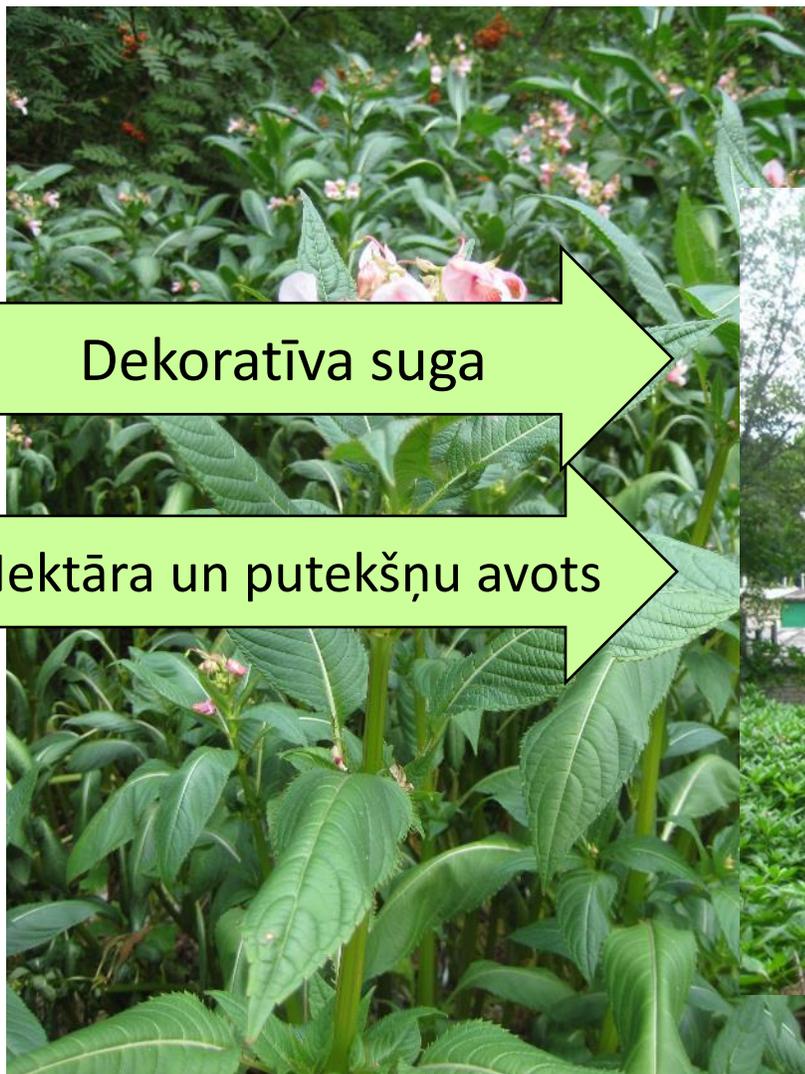

- ▼ Pārsvarā suga invadē pietiekami mitras un auglīgas vietas, īpaši apdzīvotu vietu tuvumā:
- ▼ ūdenstilpju krastos
- ▼ mitros mežos
- ▼ slapjās pļavās
- ▼ ceļmalu grāvjos
- ▼ dzelzceļu uzbērumos
- ▼ krūmājos
- ▼ izgāztuvēs
- ▼ u.c. antropogēni ietekmētās un rudērālās vietās

Foto: A.Bojāre

Puķu sprigane

Dekoratīva suga

Nektāra un putekšņu avots

- Izspiež vietējās sugas
- Kavē meža atjaunošanos
- Provocē augsnes eroziju
- Dārga, laikietilpīga iznīc.

- ▼ Pļauj no maija līdz jūlija beigām neziedošus augus vai tūlīt pēc pirmo ziedu parādīšanās. Mitrās vietās vēlama nopļauto stublāju savākšana, nogrieztie stublāji saskarē ar augsni var atkārtoti apsākņoties.

Foto: <https://www.imago-images.com/st/0091751699> Foto: Støtvigbekken 2016, www.cambridge.org/inp

Foto: <https://www.eryri-npa.gov.uk/>

- ▼ Pļaušana veģetācijas laikā jāatkārto 2-3 reizes, jo pēc nopļaušanas atlikusī apakšējā auga daļa, īpaši, ja pļauts augstu, spēj atkārtoti ataugt.

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: IZRAUŠANA AR SAKNĒM

- ▼ Sekla sakņu sistēma, viegli izraujama, nerada būtiskus zemesdzes bojājumus. Izraujot ir svarīgi pārlauzt stublāju, jo augs spēj atkārtoti iesakņoties un atjaunoties.

Foto: <https://medpedia.framar.bg/>

- ▼ Ieteicamais laiks – pirms ziedēšanas līdz ziedēšanas sākumam.
- ▼ Izrautais materiāls jāizvāc.

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: GANĪŠANA

- ▼ Auga sulīgos stublājus un lapas ēd liellopi un aitas.

Foto: <https://moving-child.com/en/bund-nature-conservation>

Foto: <https://moving-child.com/en/bund-nature-conservation>

Pēc divu nedēļu ganišanas

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: APSTRĀDE AR KARSTU ŪDENI VAI TVAIKU

Foto: <http://capelife.com.au/steam-weed-control/>

Foto: <https://www.cambridge.org/core/journals/invasive-plant-science-and-management/article>

▼ **Metode, kas zinātniski dokumentēta un atzīta par efektīvu.**

A – pirms apstrādes;

B – Apstrādes laikā;

C – 5 nedēļas pēc apstrādes;

D – 13 nedēļas pēc apstrādes, jauni mērķa sugas augi nav konstatēti

Ierobežošanas un izskaušanas metodes: **HERBICĪDI**

<< - >>

- ▼ Ne-selektīva iedarbība

mazākā vai lielākā mērā
iznīcinātas tiks visas sugas

- ▼ Augsnes un gruntsūdeņu
piesārņošana

<< + >>

- ▼ Slīdzinoši efektīva
- ▼ Salīdzinoši zemas izmaksas

Kanādas zeltgalvīte

(*Solidago canadensis*)

Foto: L.Grīnberga

Foto: <https://uwaterloo.ca/astereae-lab>

Foto: <https://www.healthbenefitstimes.com/>

- ▼ Daudzgadīgs, 70 – 210 cm augsts
- ▼ Stublājs stāvs, vienkāršs, blīvi apmatots
- ▼ Ziedkopa blīva, skarveidīga, ziedi dzelteni.
Zied no jūlija līdz septembrim.
- ▼ Auglis - cilindrisks sēklenis ar lidpūku
- ▼ Viens augs sezonā - līdz 10 tūkstoši sēklu
- ▼ Vairošanās - ar sēklām, ar sakņu dzinumiem
- ▼ No citām līdzīgām sugām atšķirama pēc blīvi apmatota stublāja un lapas apakšpusēs.

Galvenie izplatības ceļi

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs krāšņumaugs.**
- ▼ **Dabiskās teritorijās nokļūst:**
 - **no parkiem, pamestiem dārziem, kur tā tikusi kultivēta.**
 - **Izmetot augu atliekas ārpus dārza teritorijas, bieži vien ūdenstilpju krastos, no kurienes tie ar straumi var tikt pārnesti uz citām vietām.**
 - **Sēklu un sakņu fragmentu pārvešana no vienas vietas uz citu ar piesārņotu augsni.**
- ▼ **Nejauši - cilvēka darbības rezultātā, piemēram, izmantojot dzinumus ar ziediem/augļkopām kā dekoru, pēc tam izmetot atkritumos.**
- ▼ **Stādi nopērkami komerciālās stādaudzētavās, sēklas var pasūtīt internetā**

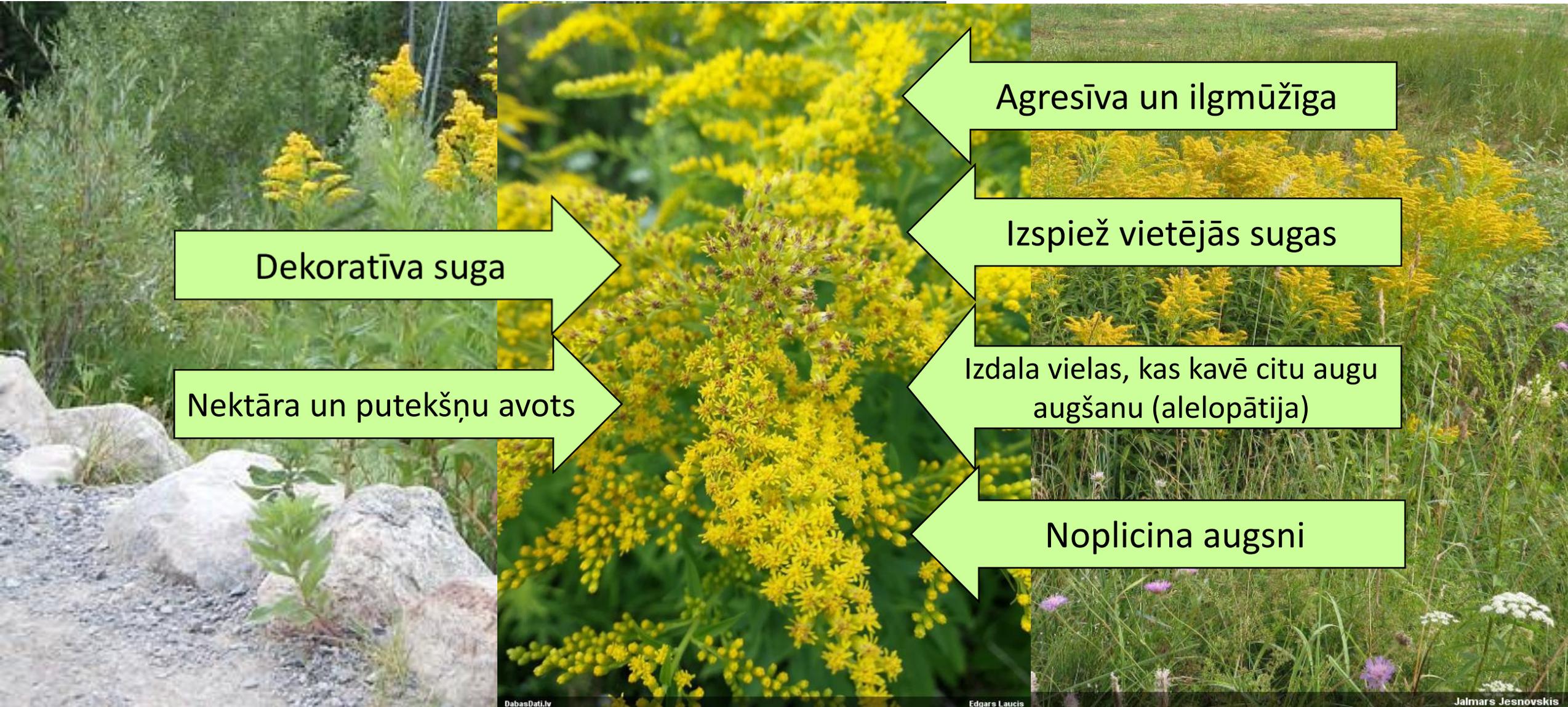
Foto: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=126440

Foto: <http://coo.fieldofscience.com/2019/05/goldenrod.html>

- ▼ **Kanādas zeltslotiņa aug dažādās klajās augtenēs, gan sausā, gan arī vidēji mitrā augsnē:**
 - pamestu dārzu un mazdārziņu teritorijās
 - neapsaimniekotās pļavās, laukos
 - atmatās
 - ceļmalās
 - gar dzelzceļiem
 - krūmājos
 - izgāztuvēs
 - upju un citu ūdenskrātuviņu piekrastēs

Kanādas zeltgalvīte

Dekoratīva suga

Nektāra un putekšņu avots

Agresīva un ilgmūžīga

Izspiež vietējās sugas

Izdala vielas, kas kavē citu augu augšanu (alelopātija)

Noplicina augsni

Ierobežošanas un izskaušanas metodes:

- ▼ Pļaušana
- ▼ Izraušana/izrakšana
- ▼ Ganišana
- ▼ Apstrāde ar karstu ūdeni vai tvaiku
- ▼ Kultivēšana + graudzāļu sēšana
- ▼ Herbicīdi

Daudzlapu lupīna

(*Lupinus polyphyllus*)

- ✓ Daudzgadīgs, 50-130 cm augsts
- ✓ Stublājs stāvs, kails, nezarots
- ✓ Lapas garos kātos, staraini saliktas
- ✓ Ziedkopa - garš, konisks un blīvs ķekars, ziedi pamatformai violeti zili
- ✓ Zied jūnijā, jūlija sākumā.
- ✓ Auglis - plakana, zīdaini apmatota pāksts, kas nogatavojoties strauji atveras un sēklas tiek izkaisītas, līdz 1 m attālumam. Vienā pākstī 5-8 (12) sēklas.
- ✓ Viens augs sezonā – vairāk kā 1000 sēklu
- ✓ Dīgtsspēju saglabā vairākus gadu desmitus
- ✓ Vairojas ar sēklām un ložņājošiem sakneņiem

<http://floreduquebec.ca/>

<http://floreduquebec.ca/>

Galvenie izplatības ceļi

- ▼ **Introducēta kā dekoratīvs krāšņumaugs**
- ▼ **Lauksaimniecībā – kā augsnes ielabotājs un nostiprinātājs, vērtīga lopbarības kultūra**
- ▼ **Dabiskās teritorijās nokļūst:**
 - **no pamestiem dārziem, kur tā tikusi kultivēta**
 - **Sēkļu un sakņu fragmentu pārvešana no vienas vietas uz citu ar piesārņotu augsni**
- ▼ **Stādi nopērkami komerciālās stādaudzētavās, sēklas var pasūtīt internetā**

- ▼ maz izmantotas vai pamestas pļavas
- ▼ atmatas
- ▼ ceļmalas, gar dzelzceļiem
- ▼ nogāzes
- ▼ karjeri
- ▼ mežmalas un skraji meži, mežu kvartālu stigas

Daudzlapu lupīna

Dekoratīva suga

Ielabo, nostiprina augsni

Izspiež vietējās sugas

Ilgtermiņā izmaina barības vielu saturu augsnē un līdz ar to arī augu sabiedrības

Grūti apkarojama

Ierobežošanas un izskaušanas metodes:

- ▼ Pļaušana
- ▼ Izrakšana
- ▼ Ganišana – ar aitām
- ▼ Apstrāde ar karstu ūdeni vai tvaiku

- ▼ Herbicīdi

Pilādžlapu sorbārija

(*Sorbaria sorbifolia*)

Foto: A.Bojāre

- ▼ Neliels, vasarzaļš, 1-3 m augsts, daudzstumbrains krūms.
- ▼ Dzinumu miza brūna. Zari stāvi.
- ▼ Lapas nepāra plūksnaini saliktas, atgādina pilādža lapas.
- ▼ Ziedi blīvās, lielās un stāvās skarās. Ziedi balti.
- ▼ Zied no jūnija līdz augustam.
- ▼ Auglis - blīvi apmatots 5 someņu kopauglis.
- ▼ Vairojas ar sēklām un veģetatīvi ar sakņu atvasēm

- ▼ **Introducēts kā dekoratīvs krāšņumaugs.**
- ▼ **Dabiskos biotopos izplatās no:**
 - **nepapsaimniekotu parku**
 - **kapsētu**
 - **pamestu māju dārziem**
- ▼ **Stādus var iegādāties komerciālās stādaudzētavās**

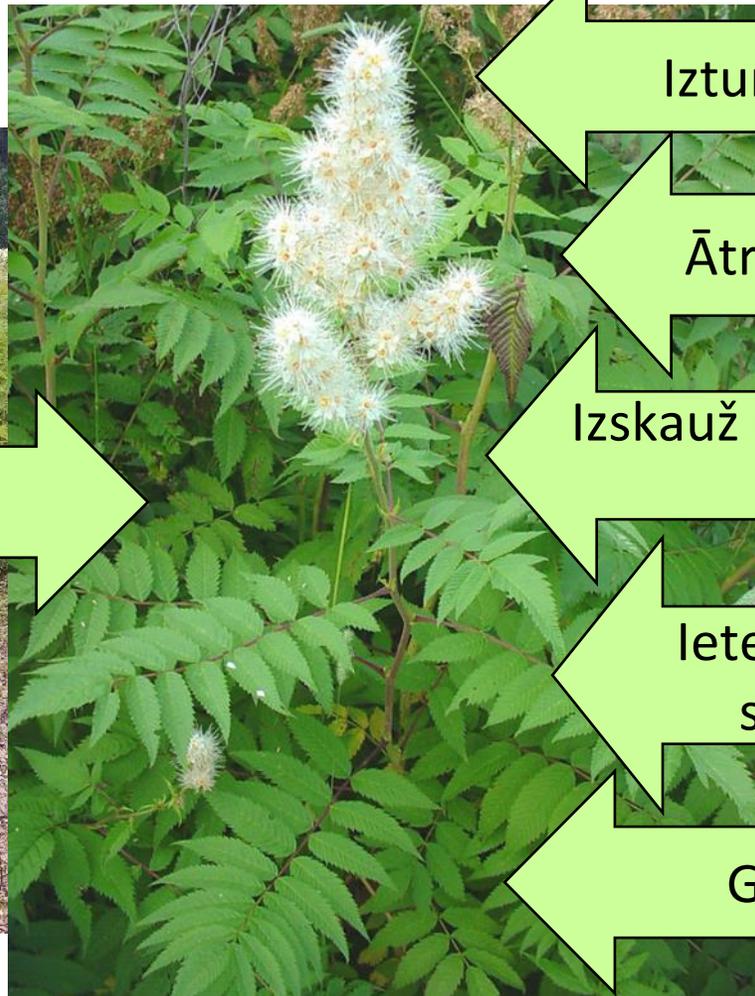

- ▼ mežos
- ▼ neapsaimniekotos parkos
- ▼ pamestas mājvietas
- ▼ ruderālās vietās, īpaši apdzīvotu vietu tuvumā

Pilādžlapu sorbārija

Dekoratīva suga

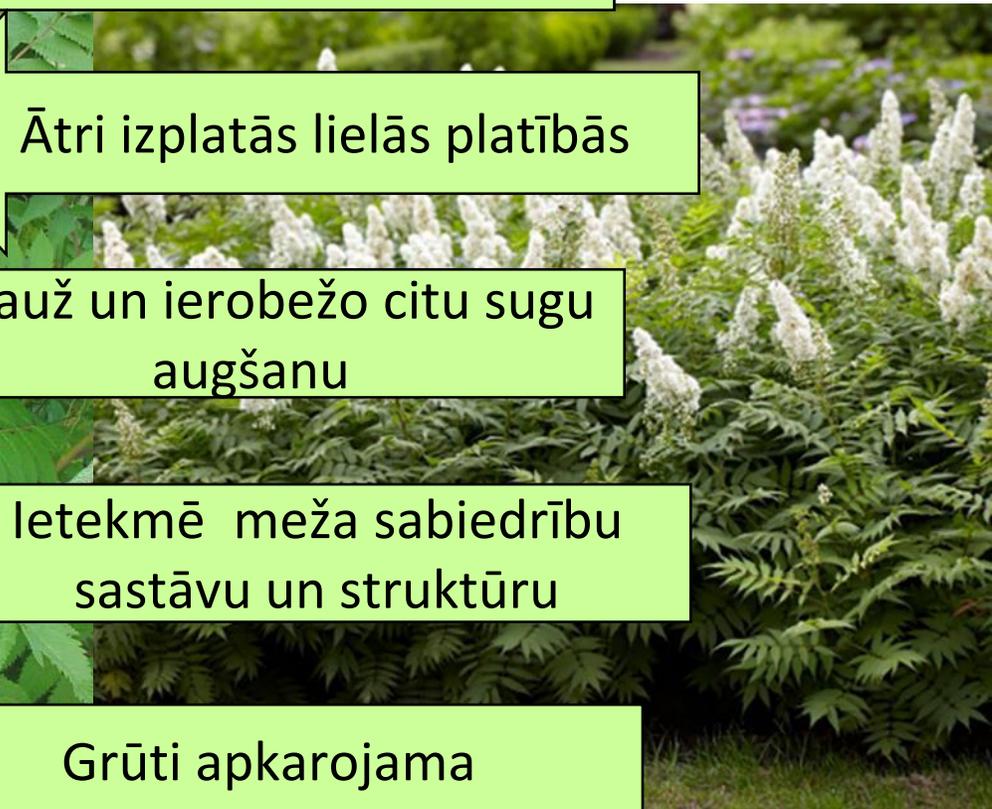
Izturīga un ilgmūžīga

Ātri izplatās lielās platībās

Izskauž un ierobežo citu sugu
augšanu

Ietekmē meža sabiedrību
sastāvu un struktūru

Grūti apkarojama

metodes:

▼ Mehanizēta/manuāla izrakšana ar saknēm

▼ Nogriešana/trimmerēšana →

▼ Herbicīdi

